

УДК: 631.15:332.2

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-2-2-78

І.В.Кошкалда, д.е.н., професор

Д.С. Стещенко, аспірант

e-mail: capitannoobito@gmail.com

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Мета. Метою є обґрунтування інституціонального середовища, теоретико-методологічних і науково-практичних засад управління землями сільськогосподарського призначення. Методи. Історичний, монографічний, абстрактно-логічний. Результати. Недосконалість, а в деяких випадках і відсутність, інституціонального нормативно-правового забезпечення породжує багато проблем в сфері управління землями сільськогосподарського призначення. Висновки. Для досконалого функціонування інституту управління землями сільськогосподарського призначення необхідно розробляти виважене і науково обґрунтоване інституціональне забезпечення земельних відносин в Україні. Запропонований інституціональними теоріями понятійний апарат дає можливість із нових позицій дати пояснення особливостям регулювання земельних відносин у нових економічних умовах.

Ключові слова: інститут, інституція, принципи, управління землями сільськогосподарського призначення, сучасні земельні відносини.

Постановка проблеми. У ході земельної реформи в Україні відбуваються системні інституційні зміни, які цілком закономірно супроводжуються загостренням деяких соціально-економічних проблем. З теоретичного погляду це можна пояснити невідповідністю між новими ринковими нормами та консервативним (інерційним) за своєю сутністю інституціональним середовищем [1]. Тому подальший розвиток національної системи управління землями сільськогосподарського призначення, на нашу думку, неможливий без створення принципово нового інституціонального каркаса не лише земельних відносин, але й суспільно-економічних відносин загалом, який би зміг забезпечити формування нового соціально-економічного та культурного середовища,

необхідних і достатніх умов для збереження природного середовища й підвищення ефективності господарювання.

Проте попередній аналіз висвітлення інституціональної тематики у вітчизняній науковій і навчальній літературі засвідчив недостатність емпіричної бази інституційних досліджень, зокрема щодо системних описів складу та структури соціально-економічних інститутів, їхніх основних функцій в реальних управлінських системах, що потребує розробки відповідного методологічного й методичного забезпечення, а також організаційного впорядкування самого процесу наукових пошуків у цій сфері.

Слід також зазначити, що в цілому інституціоналізм у вітчизняній економічній літературі досі не знайшов достатнього відображення ні в плані вивчення й розвитку, ні критики [1].

Аналіз останніх досліджень. Інституціональні засади соціально-економічного розвитку суспільства активно досліджували такі зарубіжні вчені, як Т. Веблен [14], Дж. Б'юкенен, [10] та ін. Вагомий внесок у науково-методичне забезпечення розвитку системи управління землями сільськогосподарського призначення в Україні зробили А. Сохнич [2], М. Ступень [3], А. Третяк [4], М. Хвесик [7,12], О.Прутська [1] та інші вітчизняні вчені. В їхніх роботах неодноразово наголошувалося, що успішне розв'язання завдань системної трансформації земельних відносин, організації раціонального використання та охорони земель у нових економічних умовах неможливе без відповідного теоретичного забезпечення, яке не повинне обмежуватись аналізом та узагальненням досвіду ринкових перетворень в інших країнах, а потребує концентрації зусиль землевпорядної науки на адаптації досягнень інших наукових дисциплін і напрямів до розв'язання актуальних проблем модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення. Залучення всієї різноманітності сучасного аналітичного інструментарію, здатного найадекватніше відобразити суть і природу трансформаційних процесів, а також створюваних на їхній основі інституційних змін лише сприятиме подальшому розвитку теоретичних основ управління землями сільськогосподарського призначення.

У зазначеному контексті варто додати, що подальший розвиток теоретико-методологічних засад модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення на всіх рівнях у загальному контексті вдосконалення методів управління просторовим розвитком територіальних суспільних систем та розробка конкретних рекомендацій щодо модернізації інструментарію державної просторової політики є одним із

пріоритетних напрямів діяльності відділу територіальних суспільних систем і просторового розвитку Інституту регіональних досліджень НАН України (м. Львів).

Мета статті. Метою є обґрунтування інституціонального середовища, теоретико-методологічних і науково-практичних засад управління землями сільськогосподарського призначення.

Методика досліджень. Застосовувалися методи: історичний – дослідження еволюції розвитку інститутів та інституцій, монографічний – для визначення функцій інститутів та умов інституціалізації, абстрактно-логічний – визначення принципів земельних правових інституцій.

Виклад основного матеріалу. Докорінні перетворення у системі земельних відносин, що відбуваються в Україні в умовах значної децентралізації управління територіальним розвитком і розширення повноважень органів місцевого самоврядування, а також зміна ціннісних орієнтирів в організації використання земельно-ресурсного потенціалу країни потребують не просто вдосконалення “дореформеної” системи управління землями сільськогосподарського призначення, а її докорінної модернізації [5]. Головною метою модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення можна вважати досягнення найефективнішого (з погляду забезпечення потреб держави та суспільства) використання земельно-ресурсного потенціалу з урахуванням конкретних природних, економічних і соціальних умов відповідно до об'єктивно існуючих законів розвитку економічних систем та взаємодії природи й суспільства [5].

Цілком зрозуміло, що про ефективне функціонування системи управління землями сільськогосподарського призначення можна говорити тільки за умови її відповідного забезпечення. Багатогранність проблем, безпосередньо пов'язаних з організацією управління землями сільськогосподарського призначення, зумовлює необхідність проведення комплексних, міждисциплінарних за своїм змістом, досліджень, які б передували прийняттю відповідних управлінських і планово-проектних рішень. Тому в умовах становлення ринкової економіки в Україні формування чіткої системи теоретико-методичних основ управління землями сільськогосподарського призначення слід трактувати як одне з пріоритетних завдань землевпорядної науки. Адже під поняттям “землевпорядна наука” традиційно прийнято розуміти систему наукових дисциплін та напрямів, що вивчають закономірності проявлення різних аспектів землевпорядкування (у широкому розумінні, тобто як суспільно-економічного явища) в їхньому взаємозв'язку і розвитку [5]. У сучасній

вітчизняній науковій літературі висвітлюються не лише різні трактування основних завдань і механізмів організації раціонального використання та охорони земель, але й досі не уніфіковано змісту ключових понять і термінів теорії управління землями сільськогосподарського призначення у нових соціально-економічних умовах. Нагадаємо, що в методичних рекомендаціях Європейської економічної комісії ООН пропонується трактувати управління землями сільськогосподарського призначення як процес, що дає змогу ефективно використовувати земельні ресурси та інформацію про них. Таке визначення дещо дисонує з визначеннями, які наводяться у найновіших вітчизняних виданнях. Крім того, в публікаціях представників різних наукових шкіл і науковців нерідко трапляються суперечності й окремі дискусійні положення та висновки.

Як уже неодноразово наголошувалося, питання, безпосередньо пов'язані з екологізацією землекористування (а особливо — сільськогосподарського), дія України повинні стати пріоритетними. Адже доводиться з прикрістю констатувати, що за роки здійснення земельної реформи в нашій державі основні недоліки у системі використання та охорони земель не тільки не ліквідовано, а подекуди ці проблеми ще більше загострилися [6]. Разом із тим М.А. Хвесик і В.А. Голян наголошують на тому, що домогтися екологічно безпечного використання земель сільськогосподарського призначення у сільському господарстві можна за умови не лише формування екологічно збалансованих агроландшафтів, але й проведення масштабних змін інституціонального середовища заради підвищення дієвості соціальних детермінант та економічних чинників. Ці зміни повинні стосуватися, передусім, питань взаємовідносин територіальних громад і безпосередніх землекористувачів щодо механізмів перерозподілу земельної ренти і відшкодування збитків, завданих природоресурсній базі аграрного землекористування [7]. Безперечно, модернізація системи управління землями сільськогосподарського призначення повинна здійснюватися на якомога ширшій методологічній основі, з неодмінним урахуванням новітніх парадигмальних зрушень у сучасній науці (насамперед з урахуванням новітніх тенденцій розвитку економічного аналізу). В цьому контексті на особливу увагу заслуговує інституціоналізм як один із трьох провідних і найвпливовіших напрямів у сучасній світовій економічній думці.

Існуючі в Україні нормативно-правові документи не забезпечують нині реальних стимулів дія організації екологічно безпечного землекористування, тому чимало фахівців обґрунтовують потребу створення і пропонують принципову структуру системи організаційно-

економічних механізмів, які б на стимулюючих, компенсаційних та примусово-обмежувальних засадах заохочували або змушували землевласників і землекористувачів формувати й підтримувати природоощадне використання земель сільськогосподарського призначення [8]. У центрі уваги інституціоналістів знаходяться не суто економічні питання (наприклад, аналіз цін, попиту чи пропозиції), а проблеми значно ширшого плану, які аналізуються в тісному взаємозв'язку з політичними, соціальними, етичними і правовими питаннями. При цьому дослідження інституціональних систем ґрунтується на розмежуванні понять “інститути” та “інституції”. Однак експерти дуже часто звертають увагу на проявлення “теоретичної слабкості” інституціоналізму, відзначаючи певну його розпорошеність, тобто на одночасне існування різних течій (напрямів) і теорій, та відсутність загальної логічно виваженої методології. Цією ж обставиною можна пояснити й неоднозначне трактування основних категорій і понять, що й нині трапляється у публікаціях з інституціоналізму.

Кожен інститут має свою систему цінностей та правил (нормативних очікувань), які визначають мету його діяльності. Діючи в межах інститутів, які мають специфічні соціальні позиції (статуси), ці норми дозволяють, пропонують або забороняють певні види поведінки, що робить дії людей доцільними, корисними та односпрямованими. Наприклад, у межах економічного інституту тіньова економіка, рейдерство, недобросовісна конкуренція є порушенням інституційних (нормативно встановлених) вимог. З цієї точки зору інституціалізація – це прийняття суспільством, групи культурних норм, цінностей, еталонів, що регулюють різні аспекти людської діяльності, сприяють задоволенню потреб, прийнятній поведінці [9].

Також в інституціоналізмі можна виокремити такі інституції як звичаї, традиції, норми поведінки, прийняті в суспільстві, й інститути – як закріплення норм і звичаїв у вигляді законів, організацій, установ. (Рис. 1) Найчастіше фахівці виділяють відмінності між традиційним (його ще називають старим, історичним, американським) і новим інституціоналізмом. Якщо традиційному інституціоналізму притаманний методологічний принцип, який пояснює поведінку та інтереси індивідів через характеристику інститутів, що визначають їхню взаємодію, то представники нового інституціоналізму трактують інститути як результат свідомого вибору людей [1,10]. Однак критичний аналіз творчого доробку представників різних напрямів інституціоналізму дає підстави

стверджувати, що методологічні засади цих напрямів, як правило, все-таки доповнюють одні одних.

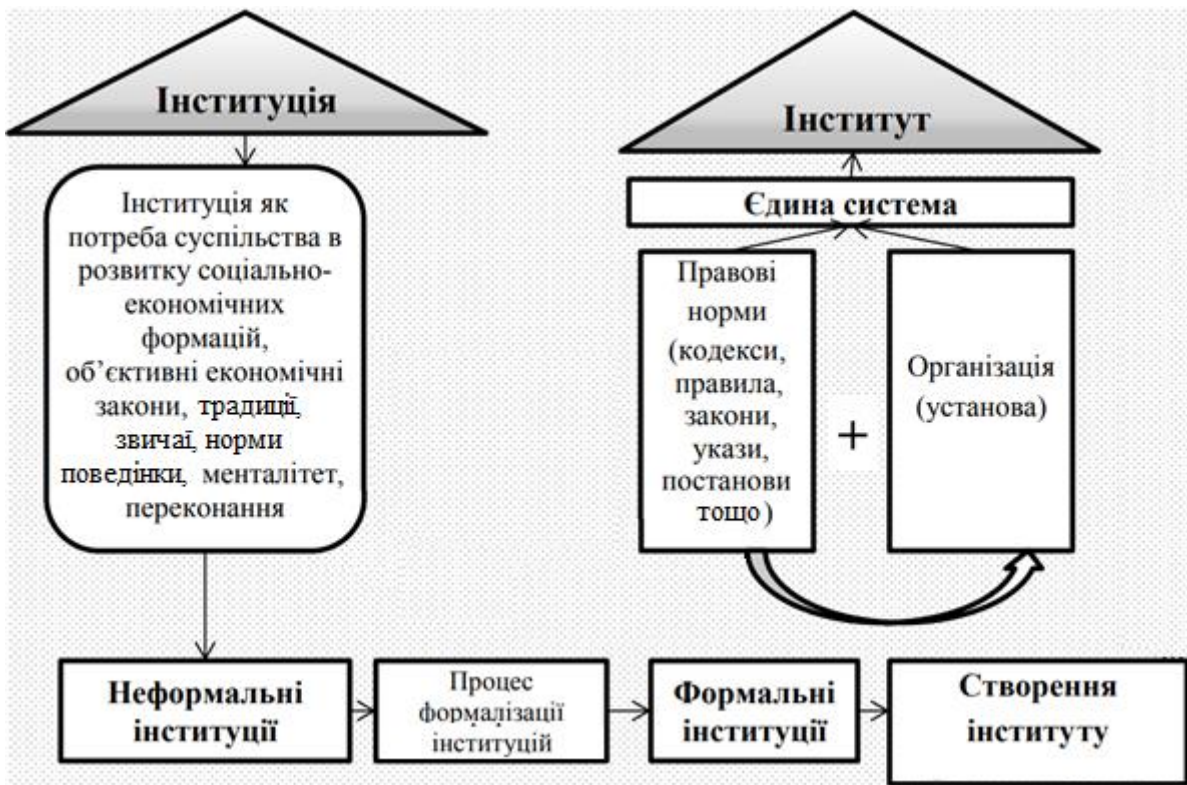

Рис. 1. Процес формування базових понять інституціоналізму

Отже, у моєму розумінні інституціональний підхід до управління ґрунтується на використанні здобутків усіх теорій чи течій інституціоналізму, тому можна вважати, що його сутність полягає в тому, щоб не обмежуватися аналізом економічних явищ і процесів у чистому вигляді, а враховувати в дослідженнях і позаекономічні чинники (передусім відповідні інститути та інституції). Зазначимо, що під поняттям “інститут” варто розуміти сукупність формальних і/або неформальних правил і норм, а також засобів, які забезпечують їх дотримання. А от під поняттям “інституції” будемо розуміти організації чи установи, на які покладено функції контролю за дотриманням норм та правил і забезпечення умов для їх виконання. Категорія “інституціональне середовище” розуміється нами як система інститутів а інституцій, що визначають характер суспільного життя, насамперед у його соціально-економічних проявах. Адже аналіз, як і все інше, що стосується інститутів, у цій роботі називатимемо “інституційним”, тоді як різні аспекти, які безпосередньо пов’язані з інституціями, називатимемо “інституціальними”.

Нагадаємо, що й теорія Д. Норта базується на трактуванні інститутів як сукупності офіційних і неофіційних норм, що обмежують варіанти раціонального вибору господарюючих суб'єктів. За Д.Нортом інститути — це “правила гри в суспільстві або, точніше, придумані людьми обмеження, які спрямовують людську взаємодію у визначене річище” . Вони структурують стимули в процесі людського обміну — політичного, соціального чи економічного [10].

Нагадаємо, що у класичній політекономії вважається, що спочатку виникають інтереси окремого індивідуума, які й формують інтереси соціуму в цілому; інституціоналізм ґрунтується на трактуванні економіки як еволюціонуючої системи, що виражається процесами кумулятивного характеру. Тобто заперечується підхід до розуміння економіки як механічно рівноважної системи; інституціоналісти декларують своє прихильне ставлення до втручання держави у ринкову економіку; інституціоналісти вважають, що головне завдання економічної науки полягає не тільки в тому, щоб зрозуміти систему економічних взаємозв'язків чи скласти прогноз подальшого економічного розвитку, але й у тому, щоб дати конкретні рекомендації, обґрунтувати рецепти відповідних змін у політиці, суспільній свідомості, поведінці [13].

М.А.Хвесик, В.А.Голян і Ю.М.Хвесик виділяють такі стадії у процесі інституціональних перетворень [12]:

- оцінку існуючого стану господарського комплексу;
- економічну діагностику, тобто характеристику можливостей і шляхів виходу із ситуації, яка склалася;
- демонтаж віджилої системи та ліквідацію тих елементів, що не відповідають рівню і тенденціям суспільного розвитку; формування нової конструкції системи та обґрунтування шляхів її втілення.

Важливо також додати, що в дослідженнях процесів ринкової трансформації земельних відносин основна увага не повинна зосереджуватися лише на питаннях реструктуризації інститутів власності, а повинна охоплювати всі складові інституціональної системи. Особливо це стосується інституту економічної влади і його впливу на процеси монополізації, “олігархізації”, тінізації, домінування рентоорієнтованої поведінки [13]. Адже ще засновник американського інституціоналізму Т.Веблен зазначав, що послаблення регуляторної ролі інституціонального середовища стосовно будьякої частини суспільства, яка в свою чергу набуває тим самим свободи, призводить до формування інститутів, що гальмують соціально-економічний розвиток [14].

Наслідок дисфункціональності утворених ринкових інститутів — зростаючий розмір тіньового ринку, нагромадження неплатежів із заробітної плати, безробіття, корупція, зменшення реальних доходів громадян, скорочення “середнього” класу на фоні зростаючої кількості населення, яке перебуває поза межею бідності, рейдерство, відкрите і приховане банкрутство та інші негативні процеси й явища. Із позицій інституціоналізму уособленням ринку суспільної організації є громадянське суспільство. У зв'язку з цим О.О.Прутська дуже детально проаналізувала взаємозв'язок і взаємозумовленість процесів ринкової трансформації та розбудови громадянського суспільства і зробила висновок, що саме громадянське суспільство повинне стати тією силою, яка спроможна ефективно контролювати владні інституції й спонукати їх до прогресивних інституціональних змін, спрямованих на розбудову соціально орієнтованої ринкової економіки, вдосконалення формальних інститутів, забезпечення дієвості механізмів примусу та верховенства права [1]. З огляду на те, що громадянське суспільство як первинні цінності передбачає демократію, правову державу, розподіл влади і є неможливим без надійного захисту всіх форм власності, ефективної судової системи, повноцінного місцевого самоврядування й вільних засобів масової інформації, процеси ринкової трансформації економіки та розбудови громадянського суспільства мають відбуватися паралельно. Не можна спочатку побудувати ринкову економіку, а потім зайнятися розбудовою громадянського суспільства. Слабкість або повна відсутність останнього неминує призводити до зловживань у різних сферах економічного і соціального життя, оскільки відсутність чи послаблення контролю й нагляду за виконанням чинного законодавства негайно використовують певні кола для того, щоб досягти власних вигод за рахунок інтересів інших. Тому однією з найважливіших умов розв'язання зазначеної проблеми і в сфері організації використання та охорони земель сільськогосподарського призначення є забезпечення територіальних утворень ефективними інструментами громадського контролю, здатними реально обмежувати поведінку владних інституцій і примушувати їх діяти виключно у рамках народного волевиявлення. Важко не погодитися ще з однією тезою що адаптивно-прагматична модель інституціоналізації, яка ґрунтується на широкому застосуванні в інституційному менеджменті генетико-еволюційної та перспективної методик, повинна стати базовою у сучасних трансформаційних процесах.

У зазначеному контексті дуже важливо, на наш погляд, підкреслити, що необхідна умова трансформації й забезпечення економічного зростання

— переорганізація системи управління регіональним розвитком у напрямі розширення прав і самостійності регіонів щодо розв’язання багатьох економічних та соціальних питань. Регіональна ланка управління повинна забезпечувати, передусім, створення належних умов для проживання населення, ефективного використання ресурсного потенціалу, розвитку взаємовигідних економічних відносин. Отже, теоретичне узагальнення поглядів інституціоналістів на закономірності економічного розвитку дає підстави стверджувати, що реформування земельних відносин, як і становлення та подальший розвиток ринкової економіки загалом, передбачає не тільки кардинальні зміни економічної підсистеми (вдосконалення методів управління, факторів виробництва, технологій, виробничих відносин, тощо), але й докорінну зміну широкого спектра неекономічних факторів — формальних і неформальних інститутів, системи цінностей, соціальних норм та правил.

З огляду на все вищесказане велику увагу при модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення необхідно приділяти дослідженню соціальних норм і правил як базових регуляторів взаємодії людей, що приписують певний характер поведінки індивідів у тій чи іншій ситуації, виконання яких може бути добровільним — для норм, або повинне спиратися на санкції (соціальні, економічні, юридичні) — для правил. На нашу думку, подальшій гармонізації інституціонального середовища в сфері землекористування на регіональному рівні сприятимуть удосконалення і зміцнення таких інститутів:

1) комплексного стратегічного планування, як важливої складової управління землями сільськогосподарського призначення, що дасть змогу посилити цільову орієнтацію всіх підсистем управління;

2) стратегічного моніторингу, як інструмента аналізу ступеня реалізації стратегії й виявлення необхідності коригування стратегічних планів;

3) державного і громадського контролю, як засобу перевірки й забезпечення відповідності управлінських рішень прийнятим стратегічним орієнтирам;

4) горизонтальної та вертикальної координації поточних управлінських рішень у землевпорядкуванні;

5) комунікації, що передбачає існування чітких правил формування і передачі інформації, а також налагодження й забезпечення ефективного функціонування каналів зв’язку між економічними суб’єктами;

6) узгодження інтересів ключових соціальних груп і намірів влади, як передумови ефективного управління.

Організація раціонального використання земель сільськогосподарського призначення — це багатопланова міжгалузева проблема, успішне розв’язання якої потребує модернізації всієї системи управління землями сільськогосподарського призначення та комплексного підходу до розв’язання давно назрілих правових, економічних, організаційних і екологічних питань. Враховуючи зростання ролі й значення регіонального рівня управління у сучасній економіці та об’єктивну складність управлінських проблем на регіональному рівні, вважаємо, що питання формування сучасної концепції управління використанням земель сільськогосподарського призначення саме на рівні окремих регіонів потребують особливої уваги. Зокрема, стратегічна мета модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення в аграрній сфері на регіональному рівні полягає у тому, щоб на основі оптимального використання земельних, трудових та інших ресурсів регіону створити таку систему землекористування, яка б максимально сприяла забезпеченню матеріального добробуту населення регіону, не створюючи додаткових загроз його екологічній безпеці.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що інституціоналізм є одним з найперспективніших напрямів для розкриття і пояснення особливостей економічної поведінки, а отже, здобутки інституціоналізму неодмінно повинні використовуватися при модернізації системи управління землями сільськогосподарського призначення на всіх рівнях. Застосування інституціонального підходу дає змогу наблизити аналіз економічних процесів до реального життя і зосередити особливу увагу на проблемах мотивації людської поведінки, залучивши до економічного аналізу соціокультурні, психологічні, історичні чинники, які до останнього часу переважно залишалися поза увагою науковців. Запропонований інституціональними теоріями понятійний апарат дає можливість із нових позицій дати пояснення широкому спектру явищ суспільного та економічного життя, в тому числі особливостям регулювання земельних відносин у нових економічних умовах. Тому ці питання повинні стати предметом додаткових досліджень вітчизняної науки.

Бібліографічний список

1. Прутська О.О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці / О.О. Прутська. — К. : Логос, 2003. — 256 с.
2. Сохнич А.Я. Живко З.Б. Державне управління земельними ресурсами в системі управління економікою України: інституційний аспект. Вісн. екон. науки України. 2018. № 1. С. 164–169.

3. Ступень М., Бочко О. Економіко-інституціональні засади використання земельних ресурсів. Економіст. 2015. № 3. С. 15–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_3_6.
4. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування: монографія. Київ. — ТОВ ЦЗРУ, 2004. — 542 с.
5. Землеустроительное проектирование и организация землеустроительных работ/ Н.Н.Бурихин, Я.М.Цфасман, В.Г.Козлов и др.1. — 3-е изд. перераб. и доп. — М.: Агропромиздат, 2004. — 386 с.
6. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно- екологічній основі: монографія / П.Г.Казьмір, Н.Є.Стойко, М.В.Дроздяк та ін.) ; за заг. ред. проф. П.Г.Казьміра. — Львів : Сполом, 2009. — 254 с.
7. Хвесик М.А. Інституціональне забезпечення землекористування: теорія і практика : монографія / М.А.Хвесик, В.А.Голян. — К. : НАУ, 2006. — 260 с.
8. Добряк Д.С. Економічні механізми стимулювання екологічнобезпечного землекористування в ринкових умовах / Д.С.Добряк, О.П.Жук, В.М.Вітвіцька // Землеустрій і кадастр. — 2008. — № 2. — С. 3 — 9.
9. Кошкалда І.В., Шарий Г.І., Інституційні засади обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні: наукова стаття / І.В. Кошкалда, Г.І. Шарий. — М. Вісник аграрної науки, 2015. — 61 с.
10. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д.Норт; пер. з англ. І.Дзюб. — К. : Основи, 2000. — 198 с.
11. Гайдай Т. Неінституціоналізм та його аналітично-дослідницький потенціал / Т.Гайдай // Економіка України. — 2003. — № 9. — С. 60 — 65.
12. Хвесик М.А. Інституціональне середовище сталого водокористування в умовах ринкових відносин: національні та регіональні виміри : монографія / М.А.Хвесик, А.Голян, Ю.М.Хвесик. - К. : НАУ, 2005. - 180 с.
13. Якубенко В.Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці: монографія / В.Д.Якубенко. - К. : КНЕУ, 2004. - 252 с.
14. Веблен Т. Теория праздного класса / Т.Веблен ; пер. с англ., вступ, ст. С.Т.Сорокиной; общ. ред. В.В.Мотылева. — М. : Прогресс, 1984. — 368 с.

References

1. Prutska O.O. Instytutsionalizm i problemy ekonomichnoi povedinky v perekhidnii ekonomitsi / O.O. Prutska. — К. : Lohos, 2003. — 256 s.

2. Sokhnych A.Ya. Zhyvko Z.B. Derzhavne upravlinnia zemelnymy resursamy v systemi upravlinnia ekonomikoiu Ukrainy: instytutsiinyi aspekt. Visn. ekon. nauky Ukrainy. 2018. # 1. S. 164–169.

3. Stupen M., Bochko O. Ekonomiko-instytutsionalni zasady vykorystannia zemelnykh resursiv. Ekonomist. 2015. # 3. S. 15–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_3_6.

4. Tretiak A.M. Ekonomika zemlekorystuvannia ta zemlevporiadkuvannia: monohrafiia. Kyiv. — TOV TsZRU, 2004. — 542 s.

5. Zemleustroytelnoe proektyrovanye y orhanyzatsyia zemleustroytelnykh работ/ N.N.Burykhyn, Ya.M.Tsfasman, V.H.Kozlov y dr.1. — 3-ye yzd. pererab. y dop. — M.: Ahropromyzdat, 2004. — 386 s.

6. Orhanizatsiia silskohospodarskoho vykorystannia zemel na landshaftno- ekolohichnii osnovi: monohrafiia / P.H.Kazmir, N.Ye.Stoiko, M.V.Drozdiak ta in.) ; za zah. red. prof. P.H.Kazmira. — Lviv : Spolom, 2009. — 254 s.

7. Khvesyk M.A. Instytutsionalne zabezpechennia zemlekorystuvannia: teoriia i praktyka : monohrafiia / M.A.Khvesyk, V.A.Holian. — K. : NAU, 2006. — 260 s.

8. Dobriak D.S. Ekonomichni mekhanizmy stymuliuvannia ekolohobezpechnoho zemlekorystuvannia v rynkovykh umovakh / D.S.Dobriak, O.P.Zhuk, V.M.Vitvitska // Zemleustrii i kadastr. — 2008. — # 2. — S. Z — 9.

9. Koshkalda I.V., Sharyi H.I., Instytutsiini zasady obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia v Ukraini: naukova stattia / I.V. Koshkalda, H.I. Sharyi. — M. Visnyk ahrarnoi nauky, 2015. — 61 s.

10. Nort D. Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky / D.Nort; per. z anhl. I.Dziub. — K. : Osnovy, 2000. — 198 s.

11. Haidai T. Neoinstytutsionalizm ta yoho analitychno-doslidnytskyi potentsial / T.Haidai // Ekonomika Ukrainy. — 2003. — # 9. — S. 60 — 65.

12. Khvesyk M.A. Instytutsionalne seredovyshe staloho vodokorystuvannia v umovakh rynkovykh vidnosyn: natsionalni ta rehionalni vymiry : monohrafiia / M.A.Khvesyk, A.Holian, Yu.M.Khvesyk. - K. : NAU, 2005. - 180 s.

13. Yakubenko V.D. Bazysni instytuty u transformatsiinii ekonomitsi: monohrafiia / V.D.Yakubenko. - K. : KNEU, 2004. - 252 s.

14. Veblen T. Teoryia prazdnogo klassa / T.Veblen ; per. s anhl., vstup, st. S.T.Sorokynoi; obshch. red. V.V.Motyleva. — M. : Prohress, 1984. — 368 s.

И.В. Кошкалда, Д.С. Стешенко. Институциональная среда управления землями сельскохозяйственного назначения. Целью

является обоснование институциональной среды, теоретико-методологических и научно-практических основ управления землями сельскохозяйственного назначения. Методы. Исторический, монографический, абстрактно-логический. Результаты. Несовершенство, а в некоторых случаях и отсутствие, институционального нормативно-правового обеспечения порождает много проблем в сфере управления землями сельскохозяйственного назначения. Выводы. Для совершенного функционирования института управления землями сельскохозяйственного назначения необходимо разрабатывать взвешенное и научно обоснованное институциональное обеспечение земельных отношений в Украине. Предложенный институциональными теориями понятийный аппарат дает возможность с новых позиций дать объяснение особенностям регулирования земельных отношений в новых экономических условиях.

Ключевые слова: институт, институт, принципы, управление землями сельскохозяйственного назначения, современные земельные отношения.

I. Koshkalda, D.S. Steshchenko. Institutional environment of agricultural land management. The aim of the study. The aim is to substantiate the institutional environment, theoretical and methodological and scientific and practical principles of agricultural land management. Research methods. Historical, monographic, abstract-logical. Results of work. The imperfection, and in some cases the absence, of institutional and regulatory support creates many problems in the field of agricultural land management. Scope of results. For the perfect functioning of the institute of agricultural land management it is necessary to develop a balanced and scientifically substantiated institutional provision of land relations in Ukraine. The conceptual apparatus proposed by institutional theories makes it possible from new positions to explain the peculiarities of the regulation of land relations in the new economic conditions.

Key words: institute, institution, principles, management of agricultural lands, modern land relations.

Стаття надійшла до редакції: 21.04.2021 р.